

อานิสังสกา

พระราชสุทธินิพนธ์

D075

ณ บัดนี้ อาตมาภาพได้รับประทานแสดงพระสังฆธรรมเทศนาในอานิสังสกา พรรณนาอานิสังสแห่งกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ ท่านเจ้าภาพพร้อมด้วยญาติมิตร คณะศิษยานุศิษย์ ได้มีจิตเป็นเอกฉันท์พร้อมกัน บัดนี้ท่านทั้งหลายบรรดาศิษย์ได้ พร้อมใจกัน ด้วยความกตัญญูรู้อุปการะคุณแห่งท่าน อันได้มีมาแล้วแก่ตน ท่านเคย เป็นผู้ประกอบคุณความดีไว้ทั้งในส่วนอดีตสมบัติ คือมีศีลาจารวัตร และในส่วนปร ุติสมบัติ คือความดีที่มีต่อผู้อื่น ความดีเหล่านี้ยังยืนมาหาได้สูญสิ้นไป เมื่อมา อนุสรณ์คำนึงถึงท่านคราวใด อันเพียบพร้อมไพศาลไปด้วยกตเวทิตาธรรม จึงได้ น้อมนำเอาโอกาสเช่นนี้เป็นเครื่องแสดงกตเวทิตาตามวิสัยสามารถ โอกาสเช่นนี้จึง นับว่าเป็นสมัยสำคัญในอันที่จะประกาศความเป็นผู้มีกตเวทิตาให้ปรากฏ และการที่ ท่านเจ้าภาพพร้อมด้วยศิษย์สามัคคีกันด้วยกายและจิต ได้จัดการนอกจากนั้นท่าน ทั้งหลายยังมีจิตศรัทธาเป็นมหากุศลเชื่อมั่นในผลแห่งการบริจาค อาจอำนาจวิบาก สุขแก่ตนและบุคคลที่ได้อุทิศถึง จึงมิได้หวั่นต่อความหมดเปลืองปราศจากมัจฉริยะ ความตระหนี่ ยินดีสละทรัพย์ออกเป็นวัตถุไทยทาน บำเพ็ญกุศล เป็นต้น และจัดให้ มีพระสังฆธรรมเทศนาเป็นกิริยา กระทำสำเร็จเป็นทานมัย สีสมัย ภาวนามัย ถูกต้อง ตามอริยประเพณีแห่งพุทธบัญญัติดำเนินกรณียกิจในหน้าที่ของศิษย์ที่ดี มีกตัญญูต่อ อาจารย์ สมดังบรรหารธรรมภาษิตที่ว่า นิमितติ สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา ความเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทิตา เป็นเครื่องหมายของคนดี ภูมิเว สาธุรูปานํ กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิตา เป็นภาคพื้นของคนดี ดังนี้ ก็แหละว่า ธรรมดากว่ากุลบุตรเมื่อมีวัสสาอายุกาลเจริญขึ้นพอสมควรแก่ภาวะที่จะศึกษาเล่าเรียน

สรรพศิลปวิทยา อันจะนำมาประกอบกรณียกิจ เครื่องจะนำชีวิตไปสู่ความสุขความเจริญได้แล้ว ก็จำจะต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียนดี จากสำนักครูบาอาจารย์มาก่อน ด้วยการอาทรเอื้อเฟื้อของอาจารย์ ช่วยประสิทธิ์ประสาทจึงจะมีวิชาเฉลียวฉลาดรอบรู้ศิลปวิทยาทั้งปวงได้ อนึ่งจะเป็นผู้มีอัธยาศัยดีงาม มีความประพฤติเรียบร้อย ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพราะการศึกษาขัดเกลาอบรมศึกษามาจากสำนักอาจารย์เช่นเดียวกัน เพราะเหตุการณ์ดังนั้นอาจารย์จึงได้ชื่อว่า บุพการี ผู้มีอุปการะคุณแก่ศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย เมื่อจะกล่าวโดยปริยาย คำว่าอาจารย์ในสถานที่นี้ท่านจำแนกไว้ ๔ ประเภท กล่าวคือ

๑. **ปพพชาจริโย** ประเภทที่คนนั้นได้แก่บรรพชาจารย์ผู้ให้บรรพชาเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา อาจารย์ประเภทนี้มีคุณูปการแก่กุลบุตรด้วยสามารถนำออกจากฆราวาส ซึ่งเป็นสัมพัทธสถาน คือสถานที่อันคับแคบไม่สะดวกในการที่จะบำเพ็ญคุณธรรมอันพิเศษ เพราะเป็นที่มาแห่งละอองธุลี กล่าวคือ กิเลสเครื่องทำใจให้เศร้าหมองด้วยกามารมณ์ อุดหนุนให้คำจุนให้ได้ขึ้นสู่ภูมิบรรพชิต เพศนิสัยในพระพุทธศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นวิศาลสถานกว้างขวางเยือกเย็นเป็นที่ปราศจากปถิโพธิกัณฑ์นานาประการ อาจารย์ประเภทนี้มีสมญาเรียกว่า **บรรพชาจารย์**

๒. **อุปสัมปทาจารย์โน** อาจารย์ประเภทที่ ๒ ได้แก่ อุปสัมปทาจารย์ มีหน้าที่ในการให้อุปสมบทแก่กุลบุตรด้วย จตุตถกรรมวาจา กุลบุตรผู้ปรารถนาจะร่วมเข้าศึกษาสาธิตกับภิกษุสงฆ์ ท่านก็ช่วยอนุเคราะห์ให้ดำรงคิโนพรหมจรรย์ อันเป็นอุดมเพศ ตามเจตนาอุปมาเสมือนบิดาผู้ให้กำเนิดบุตร ความบริสุทธิ์แห่งไตรทวาร และความแตกฉานในไตรสิกขา ก็ย่อมจะแสวงหาได้ในภิกษุภาวะนี้เป็นส่วนมาก เนื่องจากท่านได้ช่วยอุปถัมภ์ให้สำเร็จความเป็นภิกษุเช่นนี้ จึงนับว่าท่านเป็นบุพการีผู้มีคุณูปการตั้งอยู่ในคารวะสถาน บัญญัตินามไวหารเรียกว่า **อุปสัมปทาจารย์**

๓. **นิสฺสยาจารย์โย** อาจารย์ประเภทที่ ๓ มีนามว่า นิสฺสยาจารย์ที่ได้นามไวหารเช่นนี้ เพราะมีหน้าที่ให้นิสฺสยตามนียมบรมพุทธานุญาติคือ ให้โอวาทแก่ภิกษุ

ผู้บรรพชาหย่อน ๕ พรรษา ให้เข้ามาฟังอาศัยในสำนัก ช่วยอบรมฝึกฝนให้รู้ ให้เข้าใจในขนบธรรมเนียมของภิกษุในพระพุทธศาสนา เพราะธรรมดาของภิกษุที่บวชใหม่ในพระพุทธศาสนามีพรรษาหย่อนไม่ถึง ๕ พรรษา ทางวินัยนับว่ายังไม่สามารถปกครองตนได้ จึงต้องให้มีอาจารย์ช่วยอนุเคราะห์ดูแล เพื่อให้ปฏิบัติถูกต้องตามกระแสพุทธฎีกา อาจารย์ผู้ที่ให้ฟังอาศัย ดังที่แสดงมานี้มีนามบัญญัติเรียกว่า **นิสสัยอาจารย์**

๔. ธรรมจาริโย ประเภทที่ ๔ มีนามเรียกว่า ธรรมอาจารย์ อาจารย์ประเภทนี้ มีหน้าที่ในการแนะนำพร่ำสอนศาสนธรรมและศิลปวิทยาที่หาโทษบมิได้ อาศัย เหตุที่ท่านได้เป็นผู้สั่งสอนศาสนธรรมหรือศิลปวิทยาต่างๆ ที่ไม่ผิดทางธรรมอย่างหนึ่ง มีนามเรียกว่า **ธรรมอาจารย์** ด้วยประการฉะนี้.